

<http://dx.doi.org/10.16926/gea.2026.01.01.15>

dr Piotr SŁAWICKI

<https://orcid.org/0000-0003-4570-9366>

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

e-mail: piotr.slawicki@kul.pl

Informatyzacja postępowania mediacyjnego na tle projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw z dnia 28 kwietnia 2025 r.

Streszczenie

Ustawodawca podjął próbę poszerzenia zastosowania rozwiązań informatycznych w postępowaniu cywilnym, która została wyrażona w projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw z dnia 28 kwietnia 2025 r. Przedmiotem niniejszego artykułu będzie analiza projektowanych zmian kodeksu postępowania cywilnego w zakresie postępowania mediacyjnego zmierzających do szerszego wykorzystania nowoczesnych technologii, w tym umożliwienia zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem w postaci elektronicznej. W pierwszej kolejności podjęte zostaną rozważania na temat objęcia stałego mediatora systemem doręczeń przez portal informacyjny. Następnie ocenie podlegać będą proponowane zmiany w zakresie postępowania w przedmiocie zatwierdzenia ugody mediacyjnej. Ostatnia część poświęcona zostanie zmianom dotyczącym postępowania mediacyjnego w postępowaniu gospodarczym.

Słowa kluczowe: mediacja, postępowanie mediacyjne, ugoda zawarta przed mediatorem, informatyzacja postępowania sądowego, dokument elektroniczny, stały mediator.

Uwagi wprowadzające

Informatyzacja postępowania cywilnego to zjawisko, które towarzyszy wymiarowi sprawiedliwości od lat, zaś niewątpliwie przyspieszyło ono w okresie

pandemii COVID-19. Efektem tego było szersze zastosowanie rozwiązań wykorzystujących nowoczesne technologie, czego przykładem są rozprawy *online* czy też wdrożenie doręczeń za pośrednictwem portalu informacyjnego.

Praktyka obrotu dokumentów elektronicznych potwierdza, że nie są one wykorzystywane w oczekiwanym zakresie, a szczególnie w toku postępowania sądowego zdiagnozować można istotne problemy w ich wykorzystaniu jako dowód. Ma to istotne znaczenie w kontekście treści rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE¹, które jako zasadę wprowadza wartość dowodową dokumentu elektronicznego w postępowaniu sądowym.

Kolejna próba poszerzenia wykorzystania rozwiązań informatycznych w postępowaniu cywilnym została podjęta w projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw z dnia 28 kwietnia 2025 r.² Przedmiotem niniejszego artykułu będzie analiza projektowanych zmian kodeksu postępowania cywilnego w zakresie postępowania mediacyjnego zmierzających do szerszego wykorzystania nowoczesnych technologii, w tym umożliwienia zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem w postaci elektronicznej. Przy opracowaniu artykułu zastosowana została metoda dogmatyczno-prawna.

W pierwszej kolejności podjęte zostaną rozważania na temat objęcia stałego mediatora systemem doręczeń przez portal informacyjny. Następnie ocenie podlegać będą proponowane zmiany w zakresie postępowania w przedmiocie zatwierdzenia ugody mediacyjnej. Ostatnia część poświęcona zostanie zmianom dotyczącym postępowania mediacyjnego w postępowaniu gospodarczym.

1. Doręczenia pism stałemu mediatorowi za pośrednictwem portalu informacyjnego

Jednym z narzędzi wdrożonych na skutek pandemii COVID-19 jest portal informacyjny. Zgodnie z art. 53e § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych³ o ile przepis szczególny tak stanowi, pisma sądowe doręcza się adwokatom, radcom prawnym, rzecznikom patentowym, pro-

¹ Dz.Urz.EU L 257 z 28.08.2014 r., s. 73–114; zob. A. Arkuszewska, *Sposoby i formy zawarcia ugody mediacyjnej w dobie pandemii COVID-19*, „Acta Iuridica Resoviensia” 2022, nr 1, s. 17–18.

² Sejm RP X Kadencji, Numer z wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów: UDER5, tekst dostępny pod linkiem: <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12397200/katalog/13123814#13123814> [dostęp: 13.05.2025]; dalej: projekt.

³ T.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 334 ze zm.

kuratorowi, Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej i organowi emerytalnemu określone przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych drogą elektroniczną za pośrednictwem kont w systemie teleinformatycznym (portal informacyjny). Za pośrednictwem portalu informacyjnego można też informować strony i ich pełnomocników o czynnościach podejmowanych w sprawie.

W praktyce portal informacyjny jest wykorzystywany przede wszystkim jako system teleinformatyczny umożliwiający przeglądanie akt sprawy oraz udostępnianie stronom i uczestnikom postępowania odpisów, kopii lub wyciągów z akt sprawy⁴ oraz doręczanie pism sądowych adwokatowi, radcy prawnemu, rzecznikowi patentowemu, prokuratorowi, organowi emerytalnemu określone przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych oraz Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej⁵. Dodatkowo, zgodnie z art. 284 § 4 k.p.c. przedstawienie akt sprawy lub ich kopii biegłemu wpisanemu na listę biegłych sądowych może nastąpić za pośrednictwem portalu informacyjnego.

Celem projektu jest „stworzenie jednolitych zasad funkcjonowania systemów teleinformatycznych w wymiarze sprawiedliwości, co przyczyni się do zwiększenia efektywności pracy sądów oraz usprawnienia komunikacji między stronami i sądem”⁶. Projekt nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego zakłada rozszerzenie funkcjonalności portalu informacyjnego przez włączenie stałego mediatora do systemu doręczeń za jego pośrednictwem. Należy zauważyć, że od strony technicznej możliwość korzystania z portalu informacyjnego przez stałego mediatora przewidziana jest przez obecnie obowiązujące przepisy. Zgodnie z § 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 marca 2024 r. w sprawie portalu informacyjnego⁷ konto zależne może być założone dla konta instytucjonalnego lub dla konta użytkownika, który jest pełnomocnikiem zawodowym, komornikiem sądowym lub mediatorem. Założenie konta dla osoby fizycznej oraz konta instytucjonalnego następuje po przeprowadzeniu weryfikacji polegającej na potwierdzeniu, że dane składającego wniosek, o którym mowa w § 4 ust. 1, albo dokonującego zgłoszenia, o którym mowa w § 5 ust. 1, są zgodne z danymi wskazanymi we wniosku albo zgłoszeniu⁸. W przypadku pełnomocnika zawodowego, komornika sądowego i mediatora weryfikacja odbywa się na podstawie danych z ROBUS⁹ (system Rejestr Osób Biorących Udział w Postępowaniach Sądowych, za pośrednictwem którego właściwe samorządy zawodowe lub inne podmioty zobowiązane udostępniają sądom właściwe listy, rejestry i wy-

⁴ Zob. art. 9 § 1¹ k.p.c.

⁵ Art. 131^{1a} § 1 k.p.c.; zob. także rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 marca 2024 r. w sprawie doręczania pism sądowych za pośrednictwem portalu informacyjnego w postępowaniu cywilnym, Dz. U. z 2024 r. poz. 368.

⁶ Zob. uzasadnienie projektu, s. 1.

⁷ Dz. U. z 2024 r. poz. 366; dalej: r.p.i.

⁸ § 7 ust. 1 r.p.i.

⁹ § 7 ust. 3 r.p.i.

kazy profesjonalnych uczestników postępowań sądowych na podstawie obowiązujących przepisów prawa)¹⁰. Status pełnomocnika zawodowego, komornika sądowego i mediatora wskazany przy wyborze profilu użytkownika może być odpowiednio weryfikowany w systemie ROBUS.¹¹ W przypadku negatywnej weryfikacji użytkownik konta traci dostęp do spraw, do których dostęp posiadał jako pełnomocnik zawodowy, komornik sądowy albo mediator, zaś użytkownicy kont zależnych tracą dostęp do spraw, do których został im przyznany¹².

Jak wskazano wyżej portal informacyjny jest wykorzystywany przede wszystkim jako system do doręczeń. Na mocy projektowanego art. 131^{1a} § 1 k.p.c. w razie niemożności doręczenia za pośrednictwem systemu teleinformatycznego sąd doręcza adwokatowi, radcy prawnemu, rzecznikowi patentowemu, prokuratorowi, organowi emerytalnemu określone przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, komornikowi sądowemu lub stałemu mediatorowi pisma sądowe, jak również odpisy pism procesowych lub innych dokumentów niepochożących od sądu, którymi sąd dysponuje w postaci elektronicznej, wyłącznie poprzez umieszczenie ich treści w portalu informacyjnym, w sposób umożliwiający uzyskanie przez odbiorcę dokumentu potwierdzającego doręczenie. Nie dotyczy to pism sądowych, które podlegają doręczeniu wraz z odpisami pism procesowych stron lub innymi dokumentami niepochożącymi od sądu, chyba że sąd dysponuje nimi w postaci elektronicznej¹³. W przypadku braku dokumentu potwierdzającego doręczenie, doręczenie uznaje się za skuteczne z upływem 14 dni od dnia umieszczenia treści pisma w portalu informacyjnym w sposób, o którym mowa w § 1 zdanie pierwsze (projektowany art. 131^{1a} § 2 k.p.c.). W konsekwencji stały mediator zostanie wdrożony w system doręczeń za pośrednictwem portalu informacyjnego, zaś brak odbioru przesyłki będzie skutkował domniemaniem skutecznego doręczenia. Ma to istotne znaczenie, ponieważ przedmiotem doręczenia może być odpis postanowienia sądu o skierowaniu stron do mediacji czy też odpis postanowienia sądu o ustaleniu i przyznaniu mediatorowi wynagrodzenia.

Zmiany w zakresie wykorzystania portalu informacyjnego obejmować będą nie tylko stałych mediatorów, ale także pełnomocników stron postępowania sądowego. Zgodnie z projektowanym art. 125¹ § 1 k.p.c. jeżeli przepis ustawy tak stanowi i nie jest możliwe wniesienie pisma za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, pismo procesowe wnosi się za pośrednictwem portalu informacyjnego. Obowiązek ten dotyczy przede wszystkim adwokata i radcy prawnego, zaś wśród pism wymienionych w katalogu jest oświadczenie w przedmiocie zgody na prowadzenie mediacji (projektowany art. 125¹ § 2 pkt 4 k.p.c.). Nie wy-

¹⁰ § 2 pkt 13 r.p.i.

¹¹ § 9 ust. 7 r.p.i.

¹² § 9 ust. 8 r.p.i.

¹³ Zob. uzasadnienie projektu, s. 10.

daje się właściwym pomysłem, aby na etapie wdrażania nowych rozwiązań rozszerzających wykorzystanie nowoczesnych technologii ograniczać faktyczne wykorzystanie metod polubownych. Należy zauważyć, że konsekwencją pominięcia portalu informacyjnego jest brak wywołania skutku prawnego przez pismo procesowe (projektowany art. 125³ k.p.c.). W konsekwencji można sobie wyobrazić, że pełnomocnik zawodowy złoży w imieniu strony oświadczenie o wyrażeniu zgody na mediację, ale z uwagi na złożenie przedmiotowego pisma procesowe na piśmie, z pominięciem portalu informacyjnego, nie wywoła ono skutków prawnych. Przypomnieć należy, że zgodnie z art. 183⁸ § 2 k.p.c. mediacji (sądowej – przyp. PS) nie prowadzi się, jeżeli strona w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia lub doręczenia jej postanowienia kierującego strony do mediacji nie wyraziła zgody na mediację. W doktrynie interpretacja tego przepisu budzi wątpliwości, jednakże szeroko przyjmowany jest pogląd, że zakłada on konieczność złożenia oświadczenia o wyrażeniu zgody na mediację, zaś brak jakiegokolwiek oświadczenia w tym zakresie traktowany jest jako przeszkoda do prowadzenia mediacji¹⁴. W konsekwencji rozszerzenie stosowania portalu informacyjnego, skądinąd właściwe, może uniemożliwić przeprowadzenie postępowania mediacyjnego. Wydaje się zatem, że oświadczenie w przedmiocie zgody na prowadzenie mediacji powinno zostać usunięte z katalogu pism procesowych podlegających wnoszeniu za pośrednictwem portalu informacyjnego (systemu teleinformatycznego), zaś złożenie takiego oświadczenia powinno być dopuszczalne w każdej formie¹⁵.

2. Zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem w formie elektronicznej

Istotne zmiany dotyczą postępowania w przedmiocie zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem. W pierwszej kolejności projektowane zmiany mają dotyczyć sądu właściwego do zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem

¹⁴ Zob. P. Sobolewski, *Mediacja w sprawach cywilnych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 2, s. 33; K. Weitz, K. Gajda-Roszczyńska, [w:] T. Wiśniewski (red.), *System Prawa Handlowego*, t. 7: *Postępowanie sądowe w sprawach cywilnych z udziałem przedsiębiorców*, Warszawa 2013, s. 365–366; T. Ereciński, [w:] T. Ereciński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2: *Postępowanie rozpoznawcze*, Warszawa 2016, s. 55; E. Stefańska, [w:] M. Manowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1: *Art. 1–477*¹⁶, Warszawa 2021, s. 669; szeroki przegląd poglądów w tym zakresie przedstawia A. Orzeł-Jakubowska, [w:] P. Rylski, A. Olaś (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2024, uwagi do art. 183⁸, pkt 8.

¹⁵ Trafnie wskazuje się, że oczekiwanie na oświadczenia stron może prowadzić do wydłużenia postępowania, co jest sprzeczne z ideą postępowania mediacyjnego, zob. A. Rutkowska, [w:] O.M. Piaskowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1: *Art. 1–505*³⁹, Warszawa 2024, s. 474.

w toku mediacji umownej. Sądem takim byłby sąd rejonowy właściwy ze względu na miejsce zawarcia ugody, chyba że strony w ugodzie wskażą inny sąd rejonowy. W braku podstaw właściwy byłby sąd rejonowy miejsca zamieszkania albo siedziby wnioskodawcy (projektowany art. 183¹³ § 1 k.p.c.). Dotychczasowe rozwiązania wskazują, że zatwierdzenie ugody mediacyjnej zawartej w toku mediacji umownej dokonuje sąd, który byłby właściwy do rozpoznania sprawy według właściwości ogólnej lub wyłącznej. W praktyce ustalenie właściwości miejscowej sądu nie budziło wątpliwości i zazwyczaj sprowadzało się do skierowania wniosku o zatwierdzenie ugody do sądu właściwości ogólnej dłużnika, co nawiązywało do rozwiązań znanych postępowaniu klauzulowemu¹⁶. Proponowane powiązanie właściwości miejscowej sądu z miejscem zawarcia ugody może budzić praktyczne wątpliwości co do ustalenia tego miejsca, w szczególności, jeżeli ugoda zostanie zawarta w toku mediacji *online*¹⁷, a zatem przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie posiedzenia mediacyjnego na odległość¹⁸. Wydaje się, że decydować powinna treść protokołu, z którego będzie wynikało miejsce przeprowadzenia mediacji¹⁹, a które będzie zazwyczaj tożsame z miejscem posiedzenia mediacyjnego²⁰. Wątpliwości może budzić także powiązanie – w braku możliwości ustalenia właściwości miejscowej wynikającej z miejsca zawarcia ugody – z miejscem zamieszkania albo siedziby wnioskodawcy. Jest to odstępienie od ogólnych zasad powiązania właściwości miejscowej z miejscem zamieszkania lub siedzibą pozwanego²¹ czy też dłużnika²². Można zakładać, że mechanizm ten ma popularyzować mediację, w tym zachęcać do dobrowolnego wykonywania roszczeń wynikających z ugody mediacyjnej (co nie wynika z treści uzasadnienia projektu). O ile z takim mechanizmem można się zgodzić, to wątpliwości związane są z przekazaniem spraw o zatwierdzenie ugody mediacyjnej wyłącznie do właściwości rzeczowej sądów rejonowych. Wprawdzie posiedzenie pojednawcze (art. 185 § 1 k.p.c.)²³, a także ogólne przepisy postępowania klauzulowego (art. 781 § 2 k.p.c.) generalnie odwołują się do właściwości rzeczowej sądów rejonowych, to trudno przyjąć, że obecnie przekazanie postępowań o zatwierdzenie ugód mediacyjnych do właściwości sądów rejonowych lub okręgowych (w zależności od ogólnych zasad właściwości rzeczowej) wprowadzały nieuzasadnione przeciążenie sądów okręgowych. Takie rozwiązania można jednak uzasadnić w kontekście projektowanego wyznaczenia

¹⁶ Zob. art. 781 § 2 zdanie 1 k.p.c.

¹⁷ Niekiedy nazywana e-mediacją, zob. M. Grabowski, *E-mediacja jako metoda rozwiązywania sporów w handlu elektronicznym*, „Kwartalnik ADR. Arbitraż i Mediacja” 2012, nr 4, s. 43–55.

¹⁸ Zob. art. 183¹² § 1 zdanie 3 k.p.c.

¹⁹ Art. 183¹² § 1 zdanie 1 k.p.c.; zob. M. Dąbrowski, [w:] W. Broński (red.), *E-mediacja w rozwiązywaniu sporów gospodarczych i pracowniczych*, Lublin 2023, s. 76.

²⁰ Zob. art. 183¹¹ zdanie 1 k.p.c.

²¹ Zob. art. 27 i 30 k.p.c.

²² Zob. art. 781 § 1² i § 2 k.p.c.

²³ Zob. uzasadnienie projektu, s. 14–15.

jednego sądu rejonowego właściwego do rozpoznawania spraw z wniosków o zatwierdzenie ugód, zawartych w mediacji prowadzonej na podstawie umowy o mediację, wniesionych przez portal informacyjny (art. 6 pkt 1 projektu)²⁴.

Projektowana zmiana art. 183¹³ § 1 k.p.c. obejmuje nie tylko zagadnienie właściwości sądu w przedmiocie zatwierdzenia ugody mediacyjnej, ale także obowiązek, w zakresie złożenia w sądzie rozpoznającym taki wniosek, protokołu z przebiegu mediacji oraz ewentualnej ugody w jej toku zawartej. Brak doprecyzowania przepisów związanych z przekazaniem protokołu z przebiegu mediacji oraz ugody mediacyjnej prowadził do wątpliwości w zakresie tego, na kim spoczywa obowiązek złożenia protokołu z przebiegu mediacji w sądzie rozpoznającym wniosek o zatwierdzenie ugody mediacyjnej²⁵. Nie sposób się zgodzić, że obowiązek mediatora do złożenia protokołu w sądzie był niezrozumiały i niestosowany w praktyce²⁶, bowiem zasadne jest to, aby mediator, który dysponuje oryginałem protokołu, doręczył go sądowi. Doprecyzowania wymagałoby zaś to, w jaki sposób sąd miałby uzyskać przedmiotowy protokół w toku rozpoznania sprawy o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem. Należy zauważyć, że strony dysponują jedynie odpisem protokołu²⁷. Stąd wątpliwości może budzić treść projektowanego art. 183¹³ § 1¹ k.p.c., który odwołuje się do sformułowań „protokołu z mediacji” i „protokołu mediacji”²⁸, zaś faktycznie protokół znajduje się w dyspozycji mediatora, zaś strony dysponują jedynie odpisem protokołu. Wydaje się bardziej zasadne, aby to sąd zwrócił się do mediatora o doręczenie do sądu oryginału protokołu, co ma szczególne znaczenie przy wniosku o zatwierdzenie ugody mediacyjnej poprzez nadanie klauzuli wykonalności. Zgodnie bowiem z § 223 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych²⁹ jeżeli tytułem egzekucyjnym jest ugoda zawarta przed sądem lub innym organem, klauzulę wykonalności umieszcza się na wypisie protokołu obejmującego treść ugody. W konsekwencji klauzula wykonalności powinna być dokonana na dokumencie, którego zgodność z oryginałem może być zweryfikowana przez sąd³⁰. Pozytywnie należy zaś ocenić dopuszczalność złożenia dokumentów mediacyjnych w postaci elektro-

²⁴ Zob. uzasadnienie projektu, s. 16.

²⁵ Zob. P. Sławicki, *Obowiązki mediatora w zakresie przygotowania ugody przed nią zawartej i złożenia protokołu mediacyjnego w sądzie*, „Kwartalnik ADR. Arbitraż i Mediacja” 2017, nr 2, s. 99–102.

²⁶ Zob. uzasadnienie projektu, s. 15.

²⁷ Art. 183¹² § 3 k.p.c.

²⁸ Na marginesie należy wskazać na pewną niekonsekwencję terminologiczną, bowiem obecnie przepisy art. 183¹² i art. 183¹³ k.p.c. posługują się pojęciem „protokołu” bez dookreślenia przydawkowego „z mediacji” lub „mediacji”.

²⁹ T.j. Dz. U. z 2024, poz. 867 ze zm.

³⁰ Zob. P. Sławicki, *Obowiązki mediatora...*, s. 101–102; zob. także A. Kościółek, *Elektroniczna mediacja w sprawach cywilnych w Polsce*, „Kwartalnik ADR. Arbitraż i Mediacja” 2014, nr 4, s. 39–40.

nicznej, przy czym rozważenia wymaga rozszerzenie treści projektowanego art. 183¹³ § 1² k.p.c. o stałego mediatora, aby także ten podmiot mógł składać protokół z przebiegu mediacji przez portal informacyjny.

Jednoznacznie pozytywnie należy ocenić zmianę art. 183¹⁴ § 1 i § 2¹ k.p.c. W zakresie ugody dotyczącej roszczeń objętych różnymi postępowaniami sądowymi utrzymuje obowiązek wskazania sądu, który przeprowadzi postępowanie w przedmiocie zatwierdzenia ugody mediacyjnej, a jednocześnie usuwa ograniczenia co do sądu właściwego rzeczowo, przesądzając, że w przypadku prowadzenia postępowań przez sądy różnego rzędu właściwy będzie sąd wyższego rzędu. Niewątpliwie upraszcza to dotychczasową regulację i czyni ją bardziej dostosowaną do brzmienia art. 355 k.p.c., który w sposób definitywny wskazuje na podstawę umorzenia postępowania w odniesieniu do postępowania sądowego, w którym została zatwierdzona ugoda zawarta przed mediatorem³¹.

Wydaje się, że nie budzą większych wątpliwości także przepisy intertemporalne. Do wniosków o zatwierdzenie ugody, wniesionych i nierozpoznanych do dnia wejścia w życie ustawy, stosuje się przepisy ustaw zmienianych w art. 1 (nowelizacja kodeksu postępowania cywilnego – przyp. PS), w brzmieniu dotychczasowym (art. 11 ust. 4 projektu). Przyjąć zatem należy, że dopuszczalność zatwierdzenia ugody mediacyjnej w postaci elektronicznej będzie możliwa także w zakresie ugód zawartych przed dniem wejścia w życie projektu, o ile wnioszek o jej zatwierdzenie zostanie złożony już po dniu wejścia w życie projektu.

3. Mediacja w postępowaniu gospodarczym

Zmiany zmierzające do popularyzacji³² mediacji obejmują odrębne postępowanie gospodarcze. Zgodnie z projektowanym art. 458^{3a} k.p.c. w sprawach, o których mowa w art. 458² § 1 pkt 5, sąd, przed pierwszym posiedzeniem w sprawie, kieruje strony do mediacji, chyba że sprawa podlega rozpoznaniu w postępowaniu upominawczym, elektronicznym postępowaniu upominawczym albo postępowaniu nakazowym. Po skierowaniu stron do mediacji sąd podejmuje czynności służące do przygotowania posiedzenia. Dotyczy to zatem spraw gospodarczych z umów o roboty budowlane oraz ze ściśle związanych z procesem budowlanym umów służących wykonaniu robót budowlanych. Próby szerszego stosowania polubownych metod rozwiązywania sporów gospodarczych są podejmowane od wielu lat i przybierały także normatywny charakter, czego przykładem jest regulacja art. 458¹² k.p.c.³³

³¹ Zob. uzasadnienie projektu, s. 15.

³² Projektodawca wskazuje, że celem zmian jest upowszechnienie mediacji, jako skutecznej i efektywnej formy rozwiązywania sporów, zob. uzasadnienie projektu, s. 13–14.

³³ Zob. P. Sławicki, *Uwagi do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z 27.9.2022 r. w zakresie polubownych metod rozwiązywania spo-*

Nie budzi wątpliwości, że projektowane zmiany nie przekreślają zasady dobrowolności mediacji, strony zaś zachowują możliwość sprzeciwienia się prowadzeniu mediacji³⁴. Taka regulacja mieści się w granicach wyznaczonych przez prawo unijne. Z motywu 14 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych³⁵ wynika, że niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla ustawodawstwa krajowego, które nakłada obowiązek mediacji lub uzależnia ją od zachęty lub sankcji, pod warunkiem, że ustawodawstwo to nie utrudnia stronom realizacji ich prawa dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Niniejsza dyrektywa pozostaje również bez uszczerbku dla istniejących samoregulujących się systemów mediacji w zakresie, w jakim systemy te dotyczą aspektów nieobjętych niniejszą dyrektywą. Podobnie art. 5 ust. 2 dyrektywy 2008/52/WE wskazuje, że niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla ustawodawstwa krajowego, które nakłada obowiązek skorzystania z mediacji lub uzależnia ją od zachęty lub sankcji, bez względu na to, czy rozpoczęło się już postępowanie sądowe, pod warunkiem, że ustawodawstwo to nie utrudnia stronom korzystania z ich prawa dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Dopuszczalny standard postępowania mediacyjnego musi zatem umożliwiać stronom realizację prawa do sądu³⁶. Projektowana regulacja wprowadza jedynie obowiązek sądu skierowania stron do mediacji przy zachowaniu realizacji zasady dobrowolności mediacji polegającej na prawie do wyrażenia sprzeciwu wobec mediacji, jak i wycofania uprzednio wyrażonej zgody na każdym jej etapie. Stronom pozostawiono zaś możliwość dochodzenia swoich roszczeń przed sądem. Dodatkowo, nie sposób uznać, że wprowadzone zmiany doprowadzą do przedłużenia trwających postępowań sądowych, czemu przeciwdziałać ma chociażby wprowadzenie obowiązku podejmowania przez sąd czynności służących do przygotowania posiedzenia (projektowany art. 458^{3a} zdanie 2 k.p.c.).

Bardziej kontrowersyjny jest sam dobór kategorii spraw objętych dyspozycją omawianego przepisu. Zgodnie z założeniami projektodawcy

Wybór spraw objętych proponowanym mechanizmem wynika z charakteru sporów budowlanych – ich skali i złożoności, konieczności korzystania w toku procesu z licznych

rów, „Kwartalnik ADR. Arbitraż i Mediacja” 2022, nr 4, s. 42–43; o przeszkodach w rozwoju mediacji gospodarczych zob. Ł. Chyla, *Co z tą mediacją? Rozważania dotyczące upowszechnienia mediacji gospodarczej w Polsce – część I*, „Kwartalnik ADR. Arbitraż i Mediacja” 2022, nr 3, s. 32–34.

³⁴ Zob. uzasadnienie projektu, s. 14; szerzej o ustawowych ograniczeniach zasady dobrowolności zob. K. Golema, P. Sławicki, *Zasada dobrowolności mediacji w świetle nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego z 10.9.2015 r.*, „Kwartalnik ADR. Arbitraż i Mediacja” 2017, nr 4, s. 22–26.

³⁵ Dz.Urz.UE L 136 z 24.05.2008 r., s. 3–8; dalej: dyrektywa 2008/52/WE.

³⁶ Zob. E. Drzewiecka, *Metodyka pracy sędziego cywilisty z wykorzystaniem alternatywnych metod rozwiązywania sporów a realizacja prawa do rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Przyczynek do dyskusji*, „Gubernaculum et Administratio” 2024, t. 2, nr 2, s. 136.

opinii biegłych celem wykazania zasady odpowiedzialności i wysokości żądania, z wysokich kosztów postępowania sądowego w tego rodzaju sprawach. Postępowanie mediacyjne pozwala uniknąć lub znacząco obniżyć te koszty, oferując stronom szybsze i mniej sformalizowane rozwiązanie sporu³⁷.

Wydaje się jednak, że taki dobór kategorii spraw jest dość arbitralny i nie znajduje szczególnego uzasadnienia. Po pierwsze, sama kategoria spraw z umów o roboty budowlane nie stanowi zbioru jednolitego, wśród nich znajdują się bowiem zarówno postępowania z wielomilionowymi wartościami przedmiotu sporu, jak i sprawy, w których przedmiotem sporu są niezrealizowane roszczenia pieniężne mieszczące się w granicach przyjętych przez ustawodawcę jako limit zastosowania odrębnego postępowania uproszczonego (spraw, w których wartość przedmiotu sporu nie przekracza dwudziestu tysięcy złotych)³⁸. Wydaje się, że przepisy powinny pozostawiać swobodę oceny konkretnego sporu sądowi lub przewodniczącemu, wprowadzanie zaś obowiązku sądu (co jednoznacznie potwierdza termin „kieruje”) wraz z ograniczeniem obowiązywania przepisu jedynie do pewnej kategorii spraw gospodarczych czynić może te rozwiązania jedynie fasadowymi. To do sądu należy ocena mediowalności sporu oraz dobrania metod, które w sposób najtrafniejszy umożliwią realizację postulatu wyrażonego w art. 10 k.p.c. O ile intencja ustawodawcy zasługuje na aprobatę, to zakładać można, że wprowadzenie tego przepisu nie doprowadzi do istotnego zwiększenia liczny ugód zawieranych w postępowaniach mediacyjnych.

Uwagi końcowe

Niewątpliwie każda inicjatywa ustawodawcza, która może zwiększyć popularność mediacji, jest oczekiwana, zatem generalna ocena komentowanego projektu jest pozytywna. Z pewnością za szczególnie ważny należy uznać utrzymywany konsekwentnie kierunek informatyzacji postępowania cywilnego. Z jednej strony nie ma bowiem odwrotu od szerszego wykorzystania nowoczesnych technologii w postępowaniu sądowym, z drugiej strony wykorzystanie dokumentów elektronicznych jest wymogiem wynikającym z prawa unijnego.

Rozszerzanie portalu informacyjnego jako systemu teleinformatycznego, który obecnie jest wykorzystywany przede wszystkim jako kanał doręczania pism sądowych pełnomocnikom zawodowym, jest prawidłowe. Wydaje się, że włączenie do tego systemu stałych mediatorów nie powinno budzić istotnych praktycznych problemów. Rozszerzenie funkcjonalności portalu informacyjnego o możliwość, a właściwie obowiązek składania pism sądowych jest właściwym kierunkiem zmian, przy czym wątpliwości budzi włączenie do katalogu tych pism

³⁷ Zob. uzasadnienie projektu, s. 14.

³⁸ Zob. art. 505¹ § 1 k.p.c.

oświadczenia w przedmiocie zgody na prowadzenie mediacji, które powinno być możliwe do złożenia w każdej formie.

Najistotniejsze zmiany normatywne projektu dotyczą ugody zawartej przed mediatorem oraz postępowania w przedmiocie jej zatwierdzenia. Jednoznacznie pozytywnie należy ocenić wprowadzenie dopuszczalności zatwierdzenia przedmiotowej ugody sporządzonej w postaci elektronicznej. Pewne mankamenty projektu związane są z brakiem regulacji postępowania sądu w zakresie uzyskania od mediatora oryginału protokołu. Generalnie jednak próba uproszczenia i doprecyzowania przepisów zmierza w pożądanym kierunku.

Ostatnie zagadnienie istotne z perspektywy popularyzacji polubownych metod rozwiązywania sporów związane jest z wprowadzeniem obowiązkowego skierowania stron do mediacji w sporach gospodarczych, których przedmiotem są umowy o roboty budowlane. Wydaje się, że ostateczna decyzja w tym zakresie powinna być pozostawiona sądowi, zaś ograniczenie tego obowiązku jedynie do opisanych spraw należy uznać za nazbyt arbitralne.

Podsumowując, należy wskazać, że projekt częściowo realizuje postulaty środowiska mediacyjnego, w szczególności czyni zadość wymogom nowoczesnego obrotu prawnego, który coraz częściej wykorzystuje dokumenty elektroniczne. Można wyrazić nadzieję, że wdrożenie projektowanych rozwiązań zachęci strony do skorzystania z mediacji (także w obrocie transgranicznym) z uwagi na możliwość zawierania ugód w postaci elektronicznej. Dodatkowo, wyznaczenie jednego sądu rejonowego do zatwierdzania elektronicznych ugód mediacyjnych może przyczynić się do wypracowania jednolitej praktyki orzeczniczej w tym zakresie oraz zapewnienia szybkości postępowania.

Bibliografia

Literatura

- Arkuszevska A., *Sposoby i formy zawarcia ugody mediacyjnej w dobie pandemii COVID-19*, „Acta Iuridica Resoviensia” 2022, nr 1.
- Chyla Ł., *Co z tą mediacją? Rozważania dotyczące upowszechnienia mediacji gospodarczej w Polsce – część I*, „Kwartalnik ADR. Arbitraż i Mediacja” 2022, nr 3.
- Drzewiecka E., *Metodyka pracy sędziego cywilisty z wykorzystaniem alternatywnych metod rozwiązywania sporów a realizacja prawa do rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Przyczynek do dyskusji*, „Gubernaculum et Administratio” 2024, t. 2, nr 2.
- Ereciński T., [w:] T. Ereciński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Postępowanie rozpoznawcze*, t. 2, Warszawa 2016.
- Golema K., Sławicki P., *Zasada dobrowolności mediacji w świetle nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego z 10.9.2015 r.*, „Kwartalnik ADR. Arbitraż i Mediacja” 2017, nr 4.

- Grabowski M., *E-mediacja jako metoda rozwiązywania sporów w handlu elektronicznym*, „Kwartalnik ADR. Arbitraż i Mediacja” 2012, nr 4.
- Kościółek A., *Elektroniczna mediacja w sprawach cywilnych w Polsce*, „Kwartalnik ADR. Arbitraż i Mediacja” 2014, nr 4.
- Orzeł-Jakubowska A., [w:] P. Rylski, A. Olaś (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2024.
- Rutkowska A., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1-505³⁹*, t. I, O.M. Piaskowska (red.), Warszawa 2024.
- Sławicki P., *Obowiązki mediatora w zakresie przygotowania ugody przed nim zawartej i złożenia protokołu mediacyjnego w sądzie*, „Kwartalnik ADR. Arbitraż i Mediacja” 2017, nr 2.
- Sławicki P., *Uwagi do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z 27.9.2022 r. w zakresie polubownych metod rozwiązywania sporów*, „Kwartalnik ADR. Arbitraż i Mediacja” 2022, nr 4.
- Sobolewski P., *Mediacja w sprawach cywilnych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 2.
- Stefańska E., [w:] M. Manowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1: Art. 1–477¹⁶, Warszawa 2021.
- Weitz K., Gajda-Roszczyńska K., [w:] T. Wiśniewski (red.), *System Prawa Handlowego*, t. 7: *Postępowanie sądowe w sprawach cywilnych z udziałem przedsiębiorców*, Warszawa 2013.

Akty prawne

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE, Dz.Urz.EU L 257 z 28.08.2014 r., s. 73–114.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych, Dz.Urz.UE L 136 z 24.05.2008 r., s. 3–8.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, t.jedn.: Dz. U. z 2024 r. poz. 334 ze zm.
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych, t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 867 ze zm.
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 marca 2024 r. w sprawie portalu informacyjnego, Dz. U. z 2024 r. poz. 366.
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 marca 2024 r. w sprawie doręczania pism sądowych za pośrednictwem portalu informacyjnego w postępowaniu cywilnym, Dz. U. z 2024 r. poz. 368.
- Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw z dnia 28 kwietnia 2025 r.,

Sejm RP X Kadencji, Numer z wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów: UDER5, <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12397200/katalog/13123814#13123814> [dostęp: 13.05.2025].

Computerization of mediation proceedings under the draft Act on the amendment of the Act – Code of Civil Procedure, the Act - Civil Code and some other acts of 28 April 2025

Abstract

The legislator has attempted to expand the use of IT solutions in civil proceedings, which has been expressed in the draft Act on the amendment of the Act – the Code of Civil Procedure, the Act – the Civil Code and some other acts of 28 April 2025. The subject of this article will be an analysis of the proposed amendments to the Code of Civil Procedure in the field of mediation proceedings aimed at a wider use of modern technologies, including the possibility to approve a settlement concluded before a mediator in electronic form. Consideration will first be given to the inclusion of a permanent mediator in the system of service through an information portal. This will be followed by an assessment of the proposed changes to the mediation settlement approval process. The last part will be devoted to the changes concerning mediation proceedings in commercial proceedings.

Keywords: mediation, mediation proceedings, settlement concluded before a mediator, computerization of court proceedings, electronic document, permanent mediator.